

เปรียบเทียบแนวความคิดทางอภิปรัชญาและจริยศาสตร์  
ในคัมภีร์ภควัทคีตาและคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง

คัมภีร์เต๋าเต๋อจิงตามหลักฐานพบว่า มีผู้รจนาขึ้นมาก่อนคัมภีร์ภควัทคีตา แต่จากการศึกษาทรรศนะทางอภิปรัชญาและจริยศาสตร์ของภควัทคีตาและเต๋าเต๋อจิงใน บทที่ สอง-สาม และ สี่-ห้า จะพบว่า มีข้อที่นำสังเกตุหลายประการที่แสดงให้เห็นว่า ปรัชญาอินเดียและปรัชญาจีนจาก ทั้งสองคัมภีร์นี้ มีความคล้ายคลึงกันอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งในการศึกษาค้นคว้าก็ไม่ปรากฏว่ามี หลักฐานใดที่ยืนยันว่า ภควัทคีตาได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง หลักฐานส่วนมากยืนยันว่า ภควัทคีตาได้รับอิทธิพลแนวความคิดทางปรัชญาจาก อูปนิษัท สังขยะ โยคะ และศาสนาภาควตะ เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ทรรศนะที่ใกล้เคียงของภควัทคีตากับเต๋าเต๋อจิงจึงอาจกล่าวได้ว่า เป็น เรื่องของสิ่งที่ เป็นสากล พันพรมแดนเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม ที่ไม่ว่าสิ่งนั้นจะอยู่ภายใต้ ฉายานามอะไร แต่เนื้อหาที่แท้จริงเป็นสิ่งเดียวกัน ผู้วิจัยจะขอเปรียบเทียบตามหัวข้อดังต่อไปนี้

6.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวความคิดทางอภิปรัชญา

6.1.1 "พรหมัน" กับ "เต๋า"

ปรัชญาของภควัทคีตาและเต๋าเต๋อจิงมีลักษณะเป็นเอกนิยม (Monism) เหมือนกัน คือ เชื่อว่าอันติมสัจจะมีเพียงหนึ่งเดียว อันติมสัจของภควัทคีตา คือ "พรหมัน" ส่วนของเต๋า เต๋อจิง คือ "เต๋า" พรหมันกับเต๋ามีลักษณะที่คล้ายคลึงกันหลายประการ ประการที่สำคัญที่สุด คือ ความเชื่อที่ว่า "พรหมัน" และ "เต๋า" เป็นสภาวะที่อยู่เหนือสมมุติโลก เหนือเหตุผล ไม่อาจประจักษ์ด้วยประสาทสัมผัสและบรรยายไม่ได้ด้วยภาษา ต้องใช้ อัจฉติกญาณ (intuition) ด้วยเหตุดังกล่าว คัมภีร์ทั้งสองจึงถูกโจมตีจากนักปรัชญาตะวันตกว่าเป็นปรัชญาที่ไม่มีระบบ เพราะ ไม่ใช่ตรรกวิทยา เป็นเครื่องมือในการแสดงทรรศนะทางปรัชญาและไม่สามารถพิสูจน์ได้ จึงมี ลักษณะที่น่าจะเป็น เรื่องและวิธีการทางศาสนา มากกว่าปรัชญา

ในภควัทคีตายังมีการกล่าวถึง พรหมันที่มีตัวตน เป็นบุคคลหรือพระเจ้าอีกด้วย โดยพยายามเน้นถึงความสำคัญของการภักดีและมีความเชื่อว่า การภักดี (ภักดีโยคะ) จะสามารถทำให้เราเข้าถึงความเป็นจริงได้ เตาเตอจึงได้อธิบายถึง "เตา" ว่าเป็นธรรมชาติ ไม่มีตัวตน มิใช่เป็นบุคคลหรือพระเจ้าเหมือนภควัทคีตา ถึงกระนั้นก็ตาม แนวความคิดที่ปรากฏในภควัทคีตาและเตาเตอจึงก็มีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก "พรหมัน" ตามทฤษฎีของภควัทคีตา หมายถึง สิ่งที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง สาระสำคัญของพรหมันที่กล่าวถึงพรหมันว่าเป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง ย่อมยืนยันได้ว่า พรหมันเป็นสิ่งที่อยู่ได้ด้วยตัวเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ก็แสดงว่า "พรหมัน" ต้องเป็นสิ่งที่อยู่จริงอย่างแน่นอน โดยไม่ต้องอาศัยการพิสูจน์ใด ๆ เราสามารถรู้จัก "พรหมัน" ได้ด้วยตัวของมันเอง ไม่ต้องอาศัยสิ่งอื่น เพราะมันมีอยู่ในตัวเอง ไม่ได้ประกอบขึ้นจากสิ่งอื่น "พรหมัน" จึงเป็นอันติมสัจเพียงหน่วยเดียว เป็นสิ่งไม่มีขอบเขตจำกัด และเป็นนิรันดร์ อันติมสัจตามทฤษฎีของเตาเตอจึงก็มีลักษณะใกล้เคียงกับอันติมสัจในทฤษฎีของภควัทคีตา คือ "เตา" ก็เป็นสิ่งที่อยู่จริง สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยสภาวะของตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยสาเหตุใด ๆ เพื่อการดำรงอยู่ ทั้ง "พรหมัน" และ "เตา" เป็นปฐมเหตุแห่งการมีอยู่ของสรรพสิ่ง สรรพสิ่งทั้งปวงเป็นผลที่เกิดจาก "พรหมัน" และ "เตา" แต่ "พรหมัน" กับ "เตา" มิได้เป็นผลของสาเหตุใด "พรหมัน" กับ "เตา" มีคุณลักษณะที่สำคัญหลายอย่างเหมือนกัน เช่น เป็นสิ่งที่อยู่จริง, เป็นหนึ่งเดียว, เป็นอันครภาวะ และ เป็นสิ่งที่ไม่ใช่ขอบเขตจำกัด

ถึงแม้ว่า "พรหมัน" กับ "เตา" จะมีลักษณะสำคัญใกล้เคียงกัน แต่ก็มีลักษณะบางประการที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ปรัชญาของภควัทคีตากับเตาเตอจึงจัดอยู่ในพวกเอกนิยมเหมือนกัน แต่ปรัชญาของภควัทคีตามีลักษณะเป็น เอกนิยมทางจิต (Idealistic Monism) ในขณะที่ปรัชญาเตาเตอจึงเป็น มัชฌมนิยม (Neutralism) กล่าวคือ "พรหมัน" เป็นจิตบริสุทธิ์ (pure consciousness) ส่วน "เตา" ในทฤษฎีของเตาเตอจึงนั้นมีได้เป็นจิตหรือสสาร แต่เป็นสภาวะที่ไม่มีชื่อ ไม่มีรูปแบบ เป็นกระบวนการทางธรรมชาติ ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่ง คือ การอธิบายกำเนิดของจักรวาล ภควัทคีตากล่าวถึงจักรวาลและการมีอยู่ของสรรพสิ่งว่า เป็นการคลับนาคาลของพรหมัน พรหมันเป็นพระผู้สร้าง (Creator) ทำให้มีสรรพสิ่งซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้าง (the Created) ขบวนการสร้างเป็นการเนรมิตจักรวาลโดยพรหมัน (Creation) สรรพสิ่งในจักรวาลมีอยู่โดยมีจุดมุ่งหมาย (telos) พรหมันจะเป็นปฐมกร (First Mover) ที่เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง และการดำเนินไปของจักรวาล

นั้นก็มุ่งหมายเพื่อเข้าใกล้พรหมันให้มากที่สุด พรหมันจึงเป็นทั้งจุดตั้งต้นและจุดหมายปลายทางของทุกสิ่งในจักรวาล คำอธิบายเช่นนี้มีลักษณะเป็น อันตินิยม สำหรับเต๋า เต๋อจิง เหล่าอ๊อบุเสศ เทวะหรือพระเจ้าที่ควบคุมสรรพสิ่งรวมทั้งจุดมุ่งหมายที่ตายตัว กำเนิดของจักรวาลและการมีอยู่ของสรรพสิ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่วิวัฒนาการขึ้นมาโดยต้นกำเนิดนั้นมาจากเต๋าเอง จะไม่มีการแยกกระหว่างผู้สร้างและสิ่งที่ถูกสร้าง เต๋ามีได้กำหนดแต่สรรพสิ่งมาจากเต๋า เต๋าให้กำเนิดโดยการวิวัฒนาการจากเนื้อหาในตัวเอง จักรวาลมีอยู่โดยมีความสัมพันธ์กับเต๋าซึ่งเป็นต้นกำเนิด และการดำเนินไปของจักรวาลก็เป็นไปอย่างไม่มีจุดหมาย ทุกสิ่งดำเนินไปเอง (spontaniety) เป็นไปตามธรรมชาติของมัน จักรวาลทั้งหมดเป็นไปโดยตัวของมันเอง คำอธิบายเช่นนี้เป็น แบบนวนิยม ส่วนการกลับไปสู่เต๋าของสรรพสิ่งนั้น มิใช่เป็นการเดินทางเพื่อเข้าไปยังเต๋า แต่เป็นการเปลี่ยนสภาพเพื่อกลับไปสู่ธรรมชาติ

#### 6.1.2 "อาดมัน" กับ "เต๋า"

ภควทคีตาและเต๋า เต๋อจิง มีทรรศนะที่พ้องกันในเรื่องเอกภาพแห่งสรรพสิ่งว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สิ่งทั้งหมดรวมอยู่ในสิ่งเดียวและสิ่งเดียวคือสิ่งทั้งหมด สรรพสิ่งล้วนเกิดขึ้นและสลายไปในเอกภาพนี้ ภควทคีตาเรียกเอกภาพของสรรพสิ่งว่า "อาดมัน" เต๋า เต๋อจิง เรียกว่า "เต๋า"<sup>1</sup> และทั้งสองคัมภีร์ยังได้กล่าวถึงความอัศจรรย์และเป็นสิ่งที่ยากจะเข้าใจได้ของ "อาดมัน" กับ "เต๋า" ไว้อย่างใกล้เคียงกัน พระกฤษณะกล่าวถึงอาดมันไว้ว่า

ชีวาตมันนี โครสังเกตกีว่า อัจจรรย  
 โครกลาวดิงกีว่า อัจจรรย  
 ส่วนผู้ฟังก็ไต่ยินว่า อัจจรรย  
 แมครันไต่ยินแล้วก็ไม่มีใครสักคนเข้าใจ<sup>2</sup>

<sup>1</sup>เสถียร โพนันทะ, เมธิตะวันออก หน้า 169

<sup>2</sup>แสง มนวิฑูร และ จ्ञานงค หองประเสริฐ, ศรัมัทภควทคีตา หน้า 28 (229)

ในเต่าเตอจิง เหล่าจื่อไท่กล่าวถึงเต่าไว้ว่า

เมื่อคนในระดับสูงได้รับฟังเต่า

ก็ปฏิบัติตามอย่างมานะ

เมื่อคนในระดับปานกลางได้รับฟังเต่า

บางครั้งก็เข้าใจ บางครั้งก็ไม่เข้าใจ

เมื่อคนในระดับต่ำสุดได้รับฟังเต่า

ก็หัวเราะเยาะควยเสียงอันดัง

หากมิถูกหัวเราะเยาะก็คงจะมีใช้เต่าแล้ว...<sup>1</sup>

ภควัตต์ตีตามีทรรศนะที่ว่า อาตมมันเป็นตัวตนย่อยที่สถิตอยู่ในตัวมนุษย์ และสรรพสิ่งที่มาจากการคลั่นคาลแบ่งแยกออกไปของตัวตนสากล ปริมาณมันหรือพรหมัน ทุกสิ่งทุกอย่างมาจากพรหมัน จักรวาลคือพรหมัน และพรหมันก็คือ อาตมมัน<sup>2</sup> ตัวตนย่อมจะมีจุดหมายปลายทางที่การกลับไปรวมกับตัวตนสากล ความหมายของอาตมมันอยู่ที่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียว สิ่งทั้งหมดรวมอยู่ในสิ่งเดียว และสิ่งเดียวคือสิ่งทั้งหมด มนุษย์แม้จะต่างพวกต่างเหล่ากันสักเพียงใด ก็ไม่ได้มาจากไหนมาจากพรหมันเหมือนกันทั้งนั้น มาจากแหล่งเดียวกัน แต่ก็มีได้ชื่อว่ามนุษย์เป็นลูกของพรหมัน ในระหว่างมนุษย์กับพรหมันนั้นไม่ใช่พ่อ ไม่ใช่ลูกอะไรกัน แต่สนิทยิ่งกว่านั้นเพราะเป็นตัวของตัวเอง พรหมันก็คือ ตัวเรา ตัวเราก็คือ พรหมัน ถ้าอยากรู้จักพรหมันก็ให้พยายามรู้จักตัวเราเอง ถ้าเรารู้จักตัวของเราเองแน่ชัด นั่นคือการรู้จักพรหมัน ถ้าเราเข้าถึงตัวของเราเองได้จริง ๆ นั่นคือการเข้าถึงพรหมัน<sup>3</sup> อาตมมันมีลักษณะเป็นนามธรรม เป็นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง อมตะ เพราะมีความเที่ยงแท้ที่สุด ไม่มีการเกิด ไม่มีการแตกดับ ไม่มีอะไรทำอันตรายได้ เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ทั่วไปและอยู่เหนือความคิด

<sup>1</sup> พงนา จันทรสันติ, วิถีแห่งเต่า หน้า 122 (41)

<sup>2</sup> Maurice Wintenzitz, A History of Indian Literature. Vol.1 p. 215

<sup>3</sup> หลวงวิจิตรวาทการ, ศาสนาสากล (พระนคร: โรงพิมพ์ ส.ธรรมภักดิ์, 2517) หน้า 315-316

เต๋าเต๋อจิงมีทรรศนะที่ว่า "เต๋า" เป็นหนึ่งซึ่งมีความเป็นธรรมชาติ, นิรันดร, มีความเป็นไปเอง, ไร้ชื่อ และมีอาจพรรณนาคด้วยภาษา เต๋าเป็นจุดเริ่มต้นของสรรพสิ่งและเป็นทางที่สรรพสิ่งจะต้องดำเนินไปสู่ เต๋ามีอยู่ในทุกทุกสิ่ง เต๋าเมื่อกล่าวถึงในคำานที่เป็นช่องแต่ละสิ่งจะกลายเป็นคุณสมบัติของแต่ละสิ่ง หรือที่เรียกว่า เต๋อ (Te)<sup>1</sup> เต๋าให้กำเนิดสิ่งที่หลากหลายโดยวิวัฒนาการ (cultivate) จากตัวของเต๋าเอง ดังนั้น ความแตกต่างของสิ่งที่หลากหลายรวมทั้งมนุษย์ด้วยจึงไม่มี เพราะต่างเกิดขึ้นมาจากหนึ่ง คือ เต๋า นั่นเอง เหล่าจื่อได้อธิบายถึงความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสิ่งที่เป็นส่วนย่อยกับสิ่งที่เป็นส่วนรวมทั้งหมด โดยอาศัยหลักการที่ว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงหลอมรวมกันเข้าไปสู่ส่วนรวมที่เป็นส่วนเต็ม คือ เต๋า<sup>2</sup> เต๋าปราศจากจุดมุ่งหมายในการเข้าร่วมกันเป็นเอกภาพ กล่าวคือ ไม่มีจุดมุ่งหมายนอกเหนือตัวมันเอง หรือไม่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะที่กำหนดโดยสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติ การรวมเป็นเอกภาพกับเต๋าของมนุษย์นั้น เป็นการรวมโดยการพยายามกลับไปสู่ภาวะดั้งเดิมในธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งสงบว่าง และเป็นหนึ่งเดียว ปราศจากการแบ่งแยก

กล่าวโดยสรุป ในการเปรียบเทียบระหว่างอาตมกับเต๋านั้นจะเห็นได้ว่า ปรัชญาของเต๋าเต๋อจิงยังขาดความสมบูรณ์ในการกล่าวถึงเรื่อง "เต๋า" การเข้าเป็นเอกภาพกับเต๋าสำหรับผู้ที่ยังไม่บรรลุถึงเต๋า พวกเขาเหล่านี้จะไปอยู่ที่ใด และเป็นอย่างไร เต๋าเต๋อจิงมิได้กล่าวถึงเลย แต่กวีที่ศาสดาได้กล่าวถึงและมาเสริมในคำานนี้ไว้ โดยอธิบายถึงชีวิตหลังความตาย กฎแห่งกรรมสาเหตุของการติดข้องอยู่ในสังสารวัฏ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์กระทำลงไปจะไม่สูญหายไปไหน จะเป็นผลกรรมที่ติดตัวมนุษย์ไปโดยตลอด มนุษย์สามารถจะสะสมคุณความดีที่จะช่วยให้บรรลุถึงพรหมันได้ตลอดไปทุก ๆ ชาติ จนกว่าจะเข้าถึงพรหมัน ซึ่งคำอธิบายในเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์ในคำานของคำสอนที่มุ่งจะสอนให้มนุษย์ทำความดี เพราะคุณความดีหรือการกระทำทุกอย่างของมนุษย์ จะมีผลติดตามเขาไปด้วยเสมอ และจะช่วยเป็นกำลังใจให้มนุษย์มีความพากเพียรในการทำคุณงามความดีให้มากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นด้วย

<sup>1</sup>Wing-Tsit Chan, A Source Book in Chinese Philosophy, p.136

<sup>2</sup>สกล นิลวรรณ, ปรัชญาจีน หน้า 174

### 6.1.3 กฎแห่งกรรมกับกฎแห่งเต๋า

ทั้งภควัทธิศาสตร์และเต๋าเต๋อจิ้งต่างถือว่า การดำเนินไปของจักรวาลและสรรพสิ่ง เป็นไปอย่างมีระบบ ระเบียบ แบบแผน (order) เพราะเชื่อว่ามี กฎแห่งธรรมชาติ (Law of Nature) อยู่ในจักรวาล เป็นกฎแห่งจักรวาลหรือกฎแห่งเหตุผล ซึ่งมีหลักการ อยู่ว่า ทุกสิ่งเกิดขึ้นมาเนื่องจากเหตุ ภควัทธิศาสตร์เรียกกฎนี้ว่า "กฎแห่งกรรม" เต๋าเต๋อจิ้ง เรียกว่า "กฎแห่งเต๋า"

กฎแห่งกรรมของภควัทธิศาสตร์อธิบายว่า การที่มนุษย์จะมีชีวิตเป็นประการใด เจริญ ขึ้นหรือเสื่อมลงนั้น สาเหตุหนึ่งก็เนื่องมาจาก กรรม การกระทำของตน โดยเฉพาะการ กระทำที่มีเจตนา (will) คือ มีความตั้งใจที่จะทำ และอีกเหตุหนึ่งก็คือ พรหมันที่เป็นผู้ ควบคุมกฎแห่งกรรม เพราะว่าพรหมันเป็นสาเหตุของสิ่งทั้งปวง เป็นผู้สร้าง เป็นผู้รักษา คุ้มครอง และเป็นผู้ทำลายโลก ทรงเป็นเจ้าแห่งกฎแห่งกรรม แต่การควบคุมของพรหมัน ก็มีไครนอกเหนือไปจากกฎแห่งกรรม ดังนั้น มนุษย์จึงมีไครขาดเสรีภาพในการเลือกกระทำ กรรมใหม่ของเขา และได้รับผลกรรมที่เขากระทำลงไป กฎแห่งกรรมจะกล่าวเน้นถึงการ ดำเนินไปของชีวิตมนุษย์ มากกว่าที่จะกล่าวถึงการดำเนินไปของสรรพสิ่งและจักรวาล

กฎแห่งเต๋าของเต๋าเต๋อจิ้งนั้น เป็นกฎธรรมชาติที่สมบูรณ์ในตัวเอง มิได้ถูกควบคุมโดยสิ่งใด และเป็นไปตามอำนาจของเหตุปัจจัยที่เป็นผลโดยตัวเอง กฎนี้ได้อธิบายถึง การเคลื่อนไหวดำเนินไปของจักรวาลและสรรพสิ่งตลอดจนมนุษย์ เป็นไปตามกฎที่คงที่ คือ กฎแห่งเต๋า ซึ่งมีลักษณะของการหมุนกลับ (Reversing) การพัฒนาและเคลื่อนที่ของสรรพ สิ่งตลอดจนปรากฏการณ์ต่าง ๆ เมื่อดำเนินไปจนถึงขีดสุดของมัน มันจะเคลื่อนกลับไปในทิศทางที่ตรงกันข้าม และจะกลับไปสู่จุดกำเนิดเริ่มต้นของมันเสมอ เกี่ยวกับเรื่องมนุษย์ เหล่าจึงเชื่อว่าทุกคนมีความรู้ที่เป็นศักยภาพติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ละคนจะสามารถพัฒนา ศักยภาพของตนเองในการปฏิบัติ เพื่อเข้าถึงชีวิตที่สมบูรณ์เป็นเอกภาพกับเต๋าได้ โดยที่ ชีวิตของปัจเจกบุคคลจะต้องได้รับการพัฒนาไปอย่างเสรี ค่อย ๆ เติบโตขึ้นมาจากภายใน มิใช่ด้วยการควบคุม บังคับ หรือถูกกำหนด บีบคั้น ให้พัฒนาจากภายนอก มนุษย์จึงมีเสรีภาพ ที่จะพัฒนาตนเองให้เข้าสู่ภาวะเสรีภาพที่สมบูรณ์ คือ เป็นเอกภาพกับเต๋า ในแง่นี้ ปรัชญา ของเต๋าเต๋อจิ้งจึงมีลักษณะเป็น เสรีภาพนิยม แต่เต๋าเต๋อจิ้งไม่ได้กล่าวถึงเจตนา (will)

อันใดแก่ ความตั้งใจที่จะกระทำของมนุษย์ ไว้เลย เพียงแต่สอนให้มนุษย์ทำตนสอดคล้องกับธรรมชาติ

ลักษณะที่เหมือนกันระหว่าง กฎแห่งกรรมกับกฎแห่งเต๋า อีกประการหนึ่ง คือ กฎทั้งสองต่างก็เป็นกฎแห่งศีลธรรม อันมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามวิถีแห่งพรหมันและวิถีแห่งเต๋าของมนุษย์

กล่าวโดยสรุป กฎแห่งกรรมกับกฎแห่งเต๋า มีลักษณะเป็นทั้ง กฎธรรมชาติและกฎศีลธรรม แต่ในค่านของการอธิบายเรื่อง การดำเนินไปของจักรวาลและสรรพสิ่ง กฎแห่งเต๋ออธิบายในลักษณะที่เป็นวิวัฒนาการของสรรพสิ่งโดยธรรมชาติของตัวมันเอง จึงดูมีเหตุผลและเข้าใจง่ายกว่ากฎแห่งกรรม ซึ่งอธิบายโดยอ้างว่าเป็นอำนาจการกลบฝังกาลของผู้เป็นเจ้าของกฎแห่งกรรม คือ พรหมัน และในค่านของชีวิตมนุษย์นั้น มนุษย์ในทรรศนะของภควัทคีตาจะเป็นผู้ที่ถูกกำหนดมาแล้วโดยพรหมันตามกฎของกรรม แต่มนุษย์ก็ยังคงมีเสรีภาพในการเลือกกระทำกรรมใหม่อยู่ ส่วนในทรรศนะของเต๋าแท้จริง ไม่มีการกล่าวถึงกรรมไว้ชัดเจนเหมือนภควัทคีตา เพียงแต่กล่าวว่า มนุษย์เป็นผู้ที่มีอิสระ มีเสรีภาพ และสามารถจะพัฒนาเสรีภาพในตน ให้เข้าถึงเสรีภาพสมบูรณ์ได้

## 6.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวความคิดทางจริยศาสตร์

### 6.2.1 จุดมุ่งหมายของชีวิต

สิ่งที่สูงสุด (Summum Bonum) ของชีวิตที่มนุษย์ควรแสวงหาในทรรศนะของภควัทคีตา และเต๋าแท้จริง นั้น ปรากฏว่า มีทรรศนะที่ตรงกัน คือ สิ่งที่ดียิ่งที่สุดของชีวิตมิได้อยู่ที่ความสุขจากวัตถุภายนอก ความสุขสบายทางกายนั้นมิใช่สาระของชีวิต แต่ความสงบของจิตใจเป็นสิ่งที่มีค่ามากกว่า อาจจัดได้ว่าเป็น พหวจิตนิยม (Idealism) ที่เน้นเรื่องการดับความต้องการและการเอาชนะตนเอง จุดมุ่งหมายที่เป็นอุดมคติสูงสุดของชีวิตในภควัทคีตากล่าวว่า คือ การรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรหมัน เช่นเดียวกับที่อุดมคติสูงสุดของชีวิตในเต๋าแท้จริง คือ การรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเต๋า ซึ่งในการที่จะเข้าถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตนี้ไ้ ทั้งสองคัมภีร์ต่างก็กล่าวว่า มนุษย์จะต้องละอวิชชา หรืออวิชชาเป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตได้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าทั้งภควทศิตาและเตาเตอจึงจะเห็นพ้องกันในแง่ที่ อวิชชา เป็นสาเหตุให้มนุษย์ไม่บรรลุถึงสัจธรรมสูงสุดของชีวิตก็ตาม แต่ความหมายของอวิชชาในคัมภีร์ ทั้งสองนี้ก็ต่างกัน นั่นก็คือ อวิชชาตามทรรศนะของภควทศิตาหมายถึง การไม่รู้แจ้งในตัวตนที่เที่ยงแท้ คือ อาตมันหรือพรหมัน อันเกิดขึ้นจากการที่เชื่อว่าตมันหรืออาตมัน เกิดความหลงผิดไปอยู่ร่วมกับร่างกายซึ่งเป็นวัตถุ และหลงระเห็จในร่างกายในวัตถุจนหลงลืมสภาวะดั้งเดิมอันแท้จริงของตน ส่วนอวิชชาของเตาเตอจึงนั้นหมายถึง "ความไม่รู้ถึงกฎธรรมชาติของชีวิต"<sup>1</sup> ตามสภาพที่แท้จริงของเตา อวิชชาเกิดจากการที่มนุษย์ไม่รู้ถึงสภาวะธรรมชาติอันบริสุทธิ์ดั้งเดิมของตน ไปหลงในสิ่งปรุงแต่ง วัตถุ ระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรม อันทำให้ชีวิตห่างไกลจากธรรมชาติ ในการที่จะบรรลุเอกภาพแห่งเตานั้น ปรัชญาเตาเตอจึงได้สอนให้มนุษย์ทำตามธรรมชาติ ให้มีความสอดคล้องผสมผสานกลมกลืนกับธรรมชาติให้มากที่สุด แต่ไม่ไต่ถลาถึงวิธีการอันเป็นรายละเอียดในการที่จะให้มนุษย์ปฏิบัติตามได้ ในด้านวิธีการของการเข้าถึงสัจจะสูงสุดของเตาเตอจึง จึงเป็นสิ่งที่ไม่สมบูรณ์และไม่มีรายละเอียดพอที่ผู้ศึกษาจะทำตามได้ ซึ่งในเรื่องนี้ ภควทศิตาสามารถเข้ามาเสริมได้ เพราะว่าได้อธิบายถึงวิธีการเข้าถึงสัจจะสูงสุดบรรลุความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรหมันที่เรียกว่า พรหมนิรวาณ ไ่ววามี 3 วิธี ด้วยกัน ได้แก่ ภักติโยคะ การมีความภักดีในพระผู้เป็นเจ้าหรือพรหมันตามหลักภักดี ชฎานโยคะ การรู้แจ้งในสภาวะของพระผู้เป็นเจ้าหรือพรหมันตามหลักรู้ และการเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าหรือพรหมันตามหลักปฏิบัติกรรม-โยคะ ซึ่งในแต่ละวิธีก็ได้มีการกล่าวถึงรายละเอียดของการปฏิบัติไว้อย่างเพียงพอที่จะช่วยให้มนุษย์เข้าใจและปฏิบัติตามวิธีการนั้น ๆ ได้

#### 6.2.2 "นิชกามกรรม" กับ "หฺว-เวย"

เรื่องที่มีว่าเป็นหัวใจหรือแก่นของคำสอนในคัมภีร์ภควทศิตา คือ "นิชกามกรรม" และในเตาเตอจึง คือ "หฺว-เวย" ซึ่งหลักคำสอนทั้งสองเรื่องดังกล่าว เป็นคำสอนที่มีความสำคัญในหลักปฏิบัติ เน้นการกระทำของมนุษย์ หรืออาจจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ทั้งปรัชญาภควทศิตาและปรัชญาเตาเตอจึง เป็นปรัชญาแห่งหลักปฏิบัติหรือการกระทำ โดยที่การกระทำตามหลัก

<sup>1</sup>ทวิวัฑฒน์ ปุณฺทริกวินฺฒน์, ศาสนาในประเทศจีน ธิเบต และญี่ปุ่น หน้า 79



"นิชกามกรรม" และ "หฺว-เว่ย" จะเป็นมรรควิธี (means) ที่จะบรรลุถึงสัจธรรมสูงสุด อันเป็นผล (ends) ที่เป็นอุดมคติหรือจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต คือ การเข้าเป็นเอกภาพ กับพรหมันและเต๋าได้ ในด้านวิธีการทั้งสองคัมภีร์ต่างก็มีคำสอนที่คล้ายคลึงกัน คือ สอนว่า ในการกระทำนั้นมนุษย์จะต้องไม่คำนึงถึงผลที่จะได้รับจากการกระทำ เป็นการกระทำโดยไม่หวังผล นอกจากไม่หวังผลแล้วการกระทำตามหลัก "นิชกามกรรม" และ "หฺว-เว่ย" ยังสอนมิให้กระทำ ในสิ่งที่จะเกิดความปรารถนา (กาม) กล่าวคือ เป็นการกระทำเพื่อละกาม (ปรารถนา) ตัดหา เมื่อมนุษย์ได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ลงไปโดยมิได้หวังผล และเป็นการกระทำที่ละเว้นจากความ ปรารถนา (กาม) เมื่อทำได้เช่นนี้ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ จิตใจมีความบริสุทธิ์ หรืออาจจะ กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การกระทำตามหลักปฏิบัติทั้งสองนี้ จะช่วยทำให้แก่นแท้หรือสสารัตถะของ มนุษย์บริสุทธิ์มากขึ้น และถ้ากระทำได้อย่างสม่ำเสมอก็จะช่วยให้ธาตุแท้ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์บริสุทธิ์ สมบูรณ์ดุจสภาวะเดิมโดยแท้จริง นั่นคือ ในภวทัคติตา ชีวาทมันหรืออาตมันของมนุษย์ก็จะบริสุทธิ์ เช่นเดียวกับพรหมัน ส่วนเต๋าเท็จจริง เต๋อหรือเต๋าในตัวมนุษย์ที่บริสุทธิ์กลับเข้าสู่สภาวะธรรมชาติ อันดั้งเดิม ก็จะเป็นการเข้าร่วมเป็นเอกภาพกับเต๋าได้

ถึงแม้ว่า "นิชกามกรรม" กับ "หฺว-เว่ย" จะมีลักษณะวิธีการที่ใกล้เคียงกัน แต่ก็มี ลักษณะโดยหลักการที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ "นิชกามกรรม" ของภวทัคติตามีหลักการที่สอน ให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติในกรรมที่ควรกระทำ โดยละผลของกรรมให้ประพฤติปฏิบัติไปตามหน้าที่ แห่งวรรณะของตน เช่น พราหมณ์มีหน้าที่บำเพ็ญพรตเพื่อความบริสุทธิ์ กษัตริย์มีหน้าที่ปกครองบ้าน เมือง ทำสงครามเพื่อความเป็นธรรม ไวศยะมีหน้าที่ทำการค้าขาย กลีกรรม และการปลุกสัตว์ ส่วนศูทรมีหน้าที่ในการรับใช้ และการปฏิบัติในกรรมที่ควรกระทำได้แก่ กรรมที่จะช่วยชำระชีวาตมัน ให้บริสุทธิ์ คือ ยัญ ทาน และ ตบะ กรรมที่ควรละเว้น คือ กรรมที่มีสาเหตุมาจากกาม เพราะ ความสุขที่เกิดจากกามนั้น เป็นเหตุแห่งความทุกข์และอวิชชา สำหรับ "หฺว-เว่ย" ของเต๋าเท็จจริง มีหลักการที่สอนให้มนุษย์กระทำตามธรรมชาติ โดยปล่อยให้ธรรมชาติของสรรพสิ่งเจริญเติบโต ไปตามธรรมชาติของมันเอง เป็นการกระทำที่สอดคล้องกับกฎแห่งเต๋า ไม่กระทำในสิ่งที่ขัดหรือ ทำลายธรรมชาติ ในการประพฤติปฏิบัติตามหลัก หฺว-เว่ย นั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องศึกษาเข้าไปภายใน ตนเอง ให้รู้จักธาตุแท้ของมนุษย์และพยายามทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับธรรมชาติที่เกิดจาก การปรุง แต่งของมนุษย์ที่มาจาก สังคม สิ่งแวดล้อมภายนอก ใหลอย ๆ ล่นอยลง ๆ จนหมดสิ้น การไม่ กระทำในสิ่งที่ขัดกับธรรมชาติเดิมแท้ก็คือ การกระทำตาม หฺว-เว่ย

### 6.2.3 บุคคลในอุคมคติ

บุคคลในอุคมคติของภควัทคีตา เรียกว่า "สตีตปรัชญา" ของเต๋าเคอจิง เรียกว่า "ปราชญา" ทั้ง "สตีตปรัชญา" และ "ปราชญา" มีคุณลักษณะที่ใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือ ต่างก็เป็นผู้ที่บรรลุสังขารธรรมสูงสุดอันเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต จึงอาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมหลักปฏิบัติของบุคคลในอุคมคติของคัมภีร์ทั้งสอง เป็นวิถีทางอันเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติตาม ไล่เข้าถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิตด้วยเช่นกัน

"สตีตปรัชญา" ของภควัทคีตามีคุณลักษณะข้อปฏิบัติที่ว่า เป็นผู้มีความสันโดษ พึงพอใจตนเอง, เป็นผู้ละเว้นจากกามทั้งปวง เป็นผู้มีใจตั้งอยู่ในสมภาพ สม่่าเสมอในอารมณ์ และทุกสิ่งที่มีผลกระทบ ซึ่งคุณลักษณะความสมภาพนี้ ภควัทคีตามีกกล่าวถึงเกือบทุกอัยยะประมาณ 20 โศลก เน้นว่ามีความสำคัญ ผู้ที่สามารถทำใจให้ตั้งอยู่ในสมภาพได้ ผู้นั้นจะเป็นผู้ที่พ้นจากวัฏสงสารในโลกนี้ เป็นผู้สามารถควบคุมอินทรีย์ ขณะตนเองในการควบคุมกายและใจไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจของผัสสะและ เป็นผู้แจ่มแจ้ง มีความรู้แจ้งเห็นในสิ่งที่ปุถุชนมิสามารถเห็นได้ 12 สิ่ง

"ปราชญา" ของเต๋าเคอจิงมีคุณลักษณะข้อปฏิบัติที่อาจจะประมวลและจำแนกได้ 4 ประการจะนำมากล่าว โดยย่อและเทียบกับคุณลักษณะของสตีตปรัชญาดังนี้

1. ปราชญาเป็นผู้ที่มีความรู้เน้นความรู้ภายใน การศึกษาตนเอง รู้จักตน มีลักษณะที่ตรงกับความเป็นผู้แจ่มแจ้งของสตีตปรัชญาในภควัทคีตาที่อธิบายถึง การรู้สิ่งต่าง ๆ ไว้มากกว่า แต่มีจุดสำคัญอยู่ที่การเห็นตนเอง (อาत्मัน) ในตนเช่นเดียวกัน

2. ปราชญาเป็นผู้ที่ขณะตนเอง ปฏิบัติตนสอดคล้องกับธรรมชาติ มีความอ่อนโยน ถ่อมตน วางตัวอยู่ในที่ต่ำ คุณลักษณะข้อนี้อาจเทียบได้กับการเป็นผู้ละเว้นจากกาม และการควบคุมอินทรีย์ของสตีตปรัชญาในภควัทคีตา แต่ภควัทคีตาไม่ได้สอนถึงการเป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน

3. ปราชญาเป็นผู้มีความสันโดษ รู้จักพอ เป็นคำสอนที่ใหญ่จัก ละ ตัด วาง ไม่ยึดส่วนสันโดษของสตีตปรัชญาในภควัทคีตานั้น เป็นการสอนให้พอใจในตน ให้เห็นอาत्मันในอาत्मัน เป็นการสอนให้ยึดในตัวตน ในอาत्मันว่าเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้

4. ปราชญาเป็นผู้มีความสมภาพ คุณลักษณะข้อนี้เป็นคำสอนที่ตรงกันและคล้ายคลึงกันมากกับสตีตปรัชญา